

Voorstel voor regulering van de achterdeur van de coffeeshops in Drachten

In maart 2013 heeft de raad van Smallerland middels een initiatiefvoorstel het college van B&W opdracht gegeven om de lokale markt rondom de coffeeshops nader in kaart te brengen en een pilot-voorstel uit te werken voor gereguleerde wietteelt in de gemeente. De wens is om naast 'de voordeur' van de twee gecontroleerde coffeeshops in Drachten ook de 'achterdeur' beter te reguleren. Deze notitie werkt dit idee nader uit. Bijlage 1 omschrijft op hoofdlijnen de voorgeschiedenis en de resultaten van het coffeeshopbeleid in Smallerland in een korte A4-samenvatting, en kan worden gelezen als inleiding bij deze notitie.

De notitie is verder als volgt opgebouwd. Allereerst wordt stilgestaan bij de huidige stand van zaken rond de coffeeshops in Drachten, wordt de problematiek zoals wij die ervaren rondom de achterdeur kernachtig samengevat en voorzien van een pleidooi voor een aanpak.

Daarna volgt een omschrijving van de "Drachtster aanpak", waarbij nader ingegaan wordt op de markt en de klanten, het product, de veiligheid en juridische aspecten. De notitie sluit af met een samenvatting van de voordelen die de voorgestelde aanpak volgens ons kan opleveren. Als bijlage 2 is bijgevoegd het initiatiefvoorstel van de raad van Smallerland voor het regelen van de achterdeur.

Huidige stand van zaken rond de Drachtster coffeeshops

In bijlage 1 over de voorgeschiedenis kunt u lezen dat het coffeeshopbeleid in Drachten in de afgelopen 15 jaar belangrijke winst heeft opgeleverd voor de lokale veiligheids- en gezondheidssituatie. Uit het reguliere coffeeshopoverleg en gesprekken met de coffeeshophouders blijkt echter dat met name de situatie rond de achterdeur in de afgelopen jaren sterk is verslechterd. In de begintijd konden de coffeeshops inkopen bij een uitgebreid netwerk van plusminus 40 illegale, niet criminele/criminogene kleine kwekers met verstand van zaken die overwegend biologisch werkten. Een groot deel hiervan is echter in de afgelopen jaren opgerold of uit angst hiervoor gestopt. Op dit moment zijn de Drachtster coffeeshops steeds meer gedwongen in te kopen in een louche circuit van mensen die puur kweken voor het geld, vaak rijkelijk bestrijdingsmiddelen gebruiken en tegen een pittige prijs slechte en ongezonde waar afleveren. Volgens de coffeeshophouders komt de handel in stekken steeds meer in handen van criminelen en spelen ook growshops in dit opzicht vaak een dubieuze rol. Verder kloppen vaak de rassen of soorten niet met wat men daadwerkelijk aanbiedt, en is de herkomst van de softdrugs onduidelijk.

Met name vanaf 2006 is de markt rond de achterdeur in hoog tempo in andere handen gekomen. Wel geven de coffeeshophouders aan dat het hen op dit moment nog steeds lukt om in te kopen bij een netwerk van redelijk vertrouwde contacten. De inkoop is in de afgelopen jaren echter fors moeilijker geworden, en niet meer kwalitatief en kwantitatief stabiel zoals vroeger. In dit opzicht schatten zij in dat de situatie in west en zuid Nederland en rondom de stad Groningen aanzienlijk slechter is, wat ook te merken is aan de kwaliteit van de waar in de coffeeshops.

Vanuit de situatie in Smallerland lijkt de kern van het grote overlast- en criminaliteitsprobleem rondom coffeeshops en wiet duidelijk, en is ons inziens ook een oplossing voorhanden: het lijkt vooral zaak om teelt en handel van cannabis in handen van louche types en criminelen terug te dringen en niet-criminele of -criminogene telers met rust te laten. Dat moet dan wel zorgvuldig georganiseerd en geregisseerd worden. In feite bepleiten wij terugkeer naar een kleinschalig systeem van kwekers, maar dan wel met die restrictie dat dit net als de voordeur van coffeeshops zorgvuldig wordt gereguleerd.

Voorstel voor een 'Drachtster aanpak'

De gemeenteraad heeft het college van Smallingerland de opdracht gegeven om de lokale softdrugsmarkt in kaart te brengen en een plan uit te werken voor het reguleren van de achterdeur (zie bijlage 2, initiatiefvoorstel gereguleerde wietteelt in Smallingerland). Hierbij is afgesproken dat Drachten in verband met het korte tijdsbestek zou aanhaken bij een soortgelijk plan van Leeuwarden. Uit deze inventarisatie en gesprekken met de Drachtster coffeeshophouders is echter gebleken dat Drachten prima een eigen pilot kan indienen die weliswaar in lijn is met het voorstel van Leeuwarden maar vooral ook lokaal maatwerk is. De Drachtster coffeeshophouders werken graag aan mee aan het nader uitwerken van een plan.

Het is voor Drachten interessant een eigen pilot in te dienen: Drachten kan bogen op een ervaring van 15 jaar, heeft twee 'model-coffeeshops' en werkt al vanaf het begin goed samen met ondernemers die hebben aangetoond dat zij zich als verantwoordelijk ondernemer gedragen en goed te vertrouwen zijn. De lokale softdrugsmarkt in Drachten is substantieel van omvang, mede ook vanwege het ruime verzorgingsgebied, maar is daarnaast heel overzichtelijk door het maximumstelsel voor twee coffeeshops; een ideale situatie voor een pilot.

Het idee is om als lokaal maatwerk in samenwerking en overleg met de twee coffeeshops een gesloten systeem op te zetten voor zowel de achterdeur als de voordeur. De beide coffeeshops zien hiertoe zoals gezegd goede mogelijkheden en staan open voor een voorstel dat in lijn is met het Leeuwarder plan: kweek en verkoop in één hand onder één gedoogbeschikking. Uitgangspunt hierbij is dat de uitvoering zo veel mogelijk aan de markt wordt overgelaten, waarbij de overheid een regierol op zich neemt als het gaat om voorwaarden, regels en afspraken. In feite is dit exact de zelfde aanpak zoals Drachten vijftien jaar geleden ook de voordeur heeft geregeld. Wij stellen voor om één en ander in nauw overleg met politie, OM, de verslavingszorg en de twee coffeeshops nader uit te werken.

De markt

Uit overleg met de coffeeshops blijkt dat zij met het maximum van twee shops de lokale markt goed kunnen bedienen. Naar schatting zijn er in de beide coffeeshops op dit moment plusminus 4500 bezoekers per week. De klanten zijn qua herkomst vergelijkbaar met bezoekers van de winkels en horeca in het centrum: ze komen van Drachten en het omliggende platteland, maar ook wel van verder weg, bijv. uit Leeuwarden en Groningen. Als bezoekers van verder weg naar Drachten te komen blijken ze vooral te komen voor de betere kwaliteit van de softdrugs en voor de prettige sfeer in de shops.

Het product

Op dit moment is er nog maar weinig zicht op teeltmethodes, herkomst van de wiet, kennis bij de telers, pesticidengebruik etc.. Dit is met het oog op de volksgezondheid onwenselijk. Binnen een gesloten systeem kunnen betere garanties worden gegeven over de kwaliteit van de softdrugs. Ook is het hierdoor mogelijk om meer betrouwbare productinformatie te geven. De consumentenvraag en het marktmechanisme zijn leidend, maar ook een gesloten systeem biedt voldoende ruimte voor kwaliteit en variatie. Op dit moment bieden de Drachtster coffeeshops zowel binnenlandse als buitenlandse waar aan. De buitenlandse waar is echter maar een klein deel van de omzet, het is geen probleem dit geheel uit de coffeeshop te weren in verband met de eis van het gesloten systeem.

De veiligheid

- De coffeeshophouders opteren voor het inzetten op kleinschalige teelt. Door kleinschalig te telen is er minder aantrekkingskracht voor de georganiseerde misdaad. Kleinschalige kwekerijen zijn beter te beveiligen en hoeven minder zwaar beveiligd te worden: met inzet van een professionele beveiliging, camera's en honden komt men al een heel eind;

- Regulering van de achterdeur betekent dat niet langer sprake is van contant geld en zwart gel;
- Binnen het gesloten systeem kan een gecontroleerd product tegen concurrerende prijzen worden aangeboden. Gereguleerde wiet zal goedkoper zijn dan de wiet die nu in coffeeshops ligt. De extra kosten van belastingen, elektra, beveiliging, personeel e.d. zijn lager dan het 'risico-geld' dat kwekers nu krijgen;
- De belastingdienst kan de inkoop en verkoop van het gehele gesloten systeem controleren, zodat dit deel van kweek en verkoop van cannabis niet langer aantrekkelijk is voor criminele of criminogene netwerken;
- In de gedoogbeschikking zullen aanvullende eisen worden gesteld op het vlak van brandveiligheid, milieu etc.. Ook zullen betrokkenen worden getoetst op basis van BIBOB en VOG's, zoals nu ook al rond de voordeur is geregeld;
- Door kwaliteit en diversiteit te leveren binden de coffeeshops hun klanten en voorkomen zij dat zij overlopen naar het ondergrondse circuit zoals straathandel of dealpanden.

De juridische kant van de zaak

Volgens J. Brouwer, hoogleraar algemene rechtswetenschap Rijksuniversiteit Groningen en directeur van het Centrum voor Openbare Orde en Veiligheid biedt het opportuniteitsbeginsel ruimte om pilots rond het regelen van de achterdeur toe te laten¹. Dit beginsel ligt ook nu al aan de basis van het gedoogbeleid, onder andere vanwege het bewezen belang van de scheiding der markten en volksgezondheidsdoelen. Bovendien kan een gereguleerde achterdeur een halt toeroepen aan toenemende exportbewegingen rondom softdrugs. Rechtsgeleerde prof. Mr. Y. Buruma sluit zich hierbij aan². Buruma stelt dat in de Opiumwet en in door Nederland onderschreven internationale verdragen sprake is van strafbaarstelling van de productie, de handel en het bezit van cannabis. Ontheffing op de Opiumwet is echter mogelijk, te weten voor medische en wetenschappelijke doeleinden, voor zover het belang van de volksgezondheid zich daar niet tegen verzet. Relevante internationale verdragen bevatten verder uitzonderingsbepalingen die Nederland ruimte bieden voor het huidige cannabis- en coffeeshopbeleid.

Net als de gemeente Leeuwarden is ook Smallingerland van mening dat het kweken van softdrugs kan worden ondergebracht onder de gedoogcriteria. Wiet kweken wordt hiermee dus niet gelegaliseerd. Overtreding van de teeltafspraken kunnen worden gesanctioneerd door een bestuurlijke aanpak.

Samenvattend: de voordelen nog eens kort op een rij

Middels een pilot kan op kleinschalige wijze ervaring worden opgedaan met het reguleren van de achterdeur van de twee coffeeshops in Drachten. Hiermee kan de grootschalige teelt met sterk commerciële/criminele trekken, die op dit moment nog steeds lijkt te groeien, worden buitengesloten en meer effectief worden bestreden. Bovendien lekt hierdoor de opsporingscapaciteit niet langer weg naar het 'laaghangend fruit': de kleine, niet criminele teler. En het ontstaan van economische machtsposities en export van softdrugs kunnen worden tegengegaan. Ook kan een pilot een antwoord bieden op het probleem van overlast en gevaar van teelt op illegale locaties, wat eveneens een ontlasting oplevert voor politie en justitie. Zij kunnen dan extra tijd besteden aan het aanpakken van het criminele illegale circuit en eventuele in- en export. Daarnaast levert een pilot belangrijke winst op als het gaat om bescherming van de volksgezondheid, een belangrijk uitgangspunt achter het op dit punt succesvolle Nederlandse softdrugsbeleid. Verder kan middels een pilot een gesloten, transparant en beheersbaar systeem worden opgezet dat bovendien de werkgelegenheid voor laaggeschoolden bevordert en belastingopbrengsten en sociale premies genereert. De

¹ Bron: Artikel Binnenlands Bestuur "Buitenland houdt wietteelt niet tegen", 8 februari 2013

² Bron: bijlage brief B&W Utrecht aan de leden van de Commissie Mens en Samenleving d.d. 8 maart 2011

gezondheids- en veiligheidswinst van het coffeeshopbeleid van de afgelopen 15 jaar kan worden veiliggesteld en verder versterkt. Dit is nodig omdat de situatie rond de achterdeur op dit moment steeds verder verslechtert en de gemeente op den duur mogelijk noopt te stoppen met het coffeeshopbeleid met alle gevolgen van dien, of dat zij wordt geconfronteerd met coffeeshophouders die er mee op houden.

Vervolg en voorstel voor verdere aanpak

Voordat Smallingerland verder aan de slag kan met het uitwerken van een lokale aanpak zal hiervoor 'groen licht' van de minister en het OM moeten komen. Uiteraard zullen wij dan bij de verdere uitwerking van een lokaal maatwerk-plan nauw samenwerken met het ministerie en het OM en de andere betrokken partners zoals politie, verslavingszorg, de belastingdienst en vooral ook de beide coffeeshop-expoitanten. Hierbij zal ook goed aandacht worden besteed aan een nadere uitwerking van de regels, de afspraken en de aangepaste gedoogbeschikking. En uiteraard zal het proces en de uitwerking van een pilot zorgvuldig worden gemonitord en geëvalueerd, als het kan met medewerking van studenten van de NHL of de RUG. Hierbij is ook de vraag interessant, of en op welke wijze de pilot verder uit te zetten is naar andere Nederlandse gemeenten of de Noordelijke politieregio. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een coöperatieverband van kleine kwekers die werken in een gesloten systeem met de coffeeshops.

BIJLAGE 1

Voorgeschiedenis en effecten van 15 jaar coffeeshopbeleid in Smallingerland

In de jaren 90 van de vorige eeuw had Smallingerland te kampen met een aanzienlijke drugsoverlast, die zich onder andere uitte in straathandel en vele dealadressen. Hier werden alle soorten drugs door elkaar verkocht, en er was nagenoeg geen zicht en grip op, laat staan dat er op leeftijd werd gecontroleerd. Drachten kende toentertijd mede als gevolg hiervan dan ook een aanzienlijke harddrug problematiek; zo stond Drachten destijds bekend als 'speedcity van het Noorden'. Een en ander legde een stevige hypotheek op de lokale veiligheids- en gezondheidssituatie. Daarom heeft Smallingerland in 1996 vanuit het integraal veiligheidsbeleid een lokale werkgroep samengesteld met vertegenwoordigers vanuit politie, OM, jongerenwerk en verslavingszorg. Vanuit deze werkgroep is een lokaal drugsbeleid ontwikkeld, met daaraan gekoppeld een notitie coffeeshopbeleid. De gemeenteraad van Smallingerland heeft deze beide notities in 1996 vastgesteld.

In het beleid is er voor gekozen een maximumstelsel in te voeren voor twee gecontroleerde coffeeshops. De zittende coffeeshop is bovengronds gehaald, en voor de vacante extra plaats hebben zich toen via diverse ingangen rond de twintig gegadigden gemeld. Deze gegadigden werden opgeroepen om voor een bepaalde datum een plan in te dienen op basis van een set criteria. Uiteindelijk waren er vijf ondernemers die een plan hadden ingediend dat aan alle criteria voldeed. Op basis van 'sollicitatiegesprekken' is toen het beste plan geselecteerd. Bij de invoering van het coffeeshopbeleid is de lokale bevolking uitgebreid geïnformeerd over de feiten en achtergronden van het gekozen beleid.

Conform de afspraak met de gemeenteraad is in het jaar 2000 is een evaluatierapport verschenen. Uit deze evaluatie kwam naar voren dat het coffeeshopbeleid effectief is. De hoofddoelstelling, het scheiden van markten voor hard- en softdrugs, is al in een betrekkelijk korte periode geslaagd. Het aantal dealadressen in Drachten is fors afgenomen en is sindsdien stabiel laag: van een geschat aantal van 20 zijn er nu gemiddeld 2 à 3 in de gemeente. Ook is het gelukt om gebruikers en het gebruik van softdrugs uit de illegale, criminele sfeer te halen, wat eveneens een positieve invloed heeft gehad op de lokale veiligheidssituatie.

Zowel burgers, ondernemers en politici hadden bij de discussie in de aanloop naar de vaststelling van het beleid de nodige vraagtekens, die in de evaluatie moeiteloos zijn weerlegd. Zo is er niet de overlast ontstaan waarvoor men vreesde, en is er altijd goed grip geweest op de leeftijdsgrens. Ook de vrees rondom de 'stepping stone' theorie kwam niet uit. Door liberaler om te gaan met softdrugs is het harddruggebruik in de gemeente niet toegenomen, eerder is het tegendeel gebleken.

De coffeeshops hebben zich min of meer ontwikkeld tot reguliere horeca. De informatiepositie van politie en gemeente rondom drugs is flink verbeterd. Ook zijn er in de afgelopen jaren nauwelijks problemen geweest rond de vergunningsvoorschriften, en hebben de uitgebreide convenant afspraken goed gewerkt; deze zijn in aanvulling op de AHOI-G criteria opgesteld in nauw overleg met de coffeeshops. Zo werkt men standaard met VOG's voor alle werknemers in de coffeeshops. Ook zijn in het convenant nadere afspraken gemaakt over inrichting en uitstraling van de beide coffeeshops, en is afgesproken dat er drie keer per jaar coffeeshop overleg plaatsvindt tussen gemeente, politie, verslavingszorg en de coffeeshophouders. Mede aan dit overleg is te danken dat er korte lijnen zijn en een open klimaat onderling. Hierdoor komen signalen vanuit de praktijk over en weer snel door. Dit is belangrijk in verband met de kwetsbaarheid van deze branche. Al met al geldt tot op de dag van vandaag dat Drachten zijn coffeeshopbeleid goed op orde heeft.

BIJLAGE 2

Initiatiefvoorstel voor een project ter voorbereiding op geregleerde wietteelt in Smallingerland

Inleiding

Wietteelt gaat in toenemende mate gepaard met overlast, gevaar en criminaliteit. Thuiswakerijen zijn vaak in handen van criminelen, stroom wordt illegaal afgetapt en onveilig aangelegd waardoor het risico op brand toeneemt. Steeds meer geld dat omgaat in het criminele circuit is afkomstig van wietteelt. Al deze elementen zijn onwenselijk, maar onvermijdelijk zolang de teelt van wiet illegaal is. Smallingerland moet streven naar een geregleerde vorm van wietteelt om op die manier een bijdrage te leveren aan de vermindering van de hiermee gepaard gaande overlast, gevaar en criminaliteit.

Voorstel

De gemeente Smallingerland moet zich concreet voorbereiden op het toestaan van het geregleerd kweken van wiet. Hiertoe moet een project worden opgezet dat zoveel mogelijk aspecten van geregleerde wietteelt meeneemt.

In overleg met de Drachtster coffeeshopeigenaren moet *in beeld gebracht* worden wat de markt voor wiet in Smallingerland is, en op basis daarvan kan besloten worden *hoeveel* wiet in de gemeente Smallingerland geteeld zou kunnen worden. Er moet gezocht worden naar een concrete *locatie* binnen de gemeente die voor dit doel geschikt te maken is. Verder moet geïnterviewd worden welke fysieke *investeringen* in gebouwen in de inrichting nodig zijn en hoe de *organisatie* en *beveiliging* van de te verrichten werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden. Ook moet een concreet voorstel worden gemaakt over de constructie tussen gemeente en koffieshops als de gemeente geregleerd geteelde wiet aanbiedt of laat aanbieden. En tenslotte moet een *begroting* worden opgesteld waarin de investeringen, de exploitatiekosten en de opbrengsten zo realistisch mogelijk worden geschat.

Met burgemeesters van andere steden die voorstander zijn van geregleerde wietteelt moet *overleg* gevoerd worden over lokale ervaringen en oplossingen en over een gezamenlijke *lobby* naar de regering en de Tweede Kamer om te komen tot de mogelijkheid voor gemeenten om op een geregleerde manier wiet te (laten) telen.

Besluit

De gemeenteraad draagt het college op:

1. In overleg met andere burgemeesters te treden en gezamenlijk een sterke lobby richting Den Haag te voeren om gereguleerde wietteelt mogelijk te maken;
2. In overleg te treden met het Openbaar Ministerie om een experiment op het gebied van legale wietteelt mogelijk te maken;
3. Dit voorstel vóór 1 april 2013 naar minister Opstelten van Veiligheid en Justitie te sturen.
4. Voor de uitvoering van de hierboven staande besluiten aan te sluiten bij de pilot die de gemeente Leeuwarden in voorbereiding heeft en deze pilot gezamenlijk voor 1 april 2013 bij het Ministerie in te dienen;

Fractie SP
Jos van der Horst

Fractie PvdA
Sjoukje Akkerman

Fractie Smallerlands Belang
Fred de Groot

Fractie Gemeentebelangen Smallerland
Bart Pietersma

Fractie D66
Ron van der Leek